

بررسی مقایسه‌ای نظرات کارشناسان ترویج و اعضاء شوراهای در خصوص توانایی بالقوه مشارکت شوراهای اسلامی در فعالیتهای ترویج کشاورزی

فروزان شاه‌رخی*

کارشناس ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران

سید محمود حسینی

استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه تهران

چکیده

تحقیق حاضر به بررسی مقایسه‌ای نظرات کارشناسان ترویج و اعضاء شوراهای در خصوص توانایی بالقوه مشارکت شوراهای اسلامی در فعالیتهای ترویج و توسعه کشاورزی پرداخته است. این تحقیق از نوع کاربردی و به روش توصیفی و همبستگی می‌باشد. جمعیت مورد مطالعه شامل ۱۶۰ نفر از اعضاء شوراهای اسلامی روستایی و ۶۰ نفر از کارشناسان ترویج کشاورزی شهرستان کوه‌دشت می‌باشد که از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای - متناسب برای انتخاب اعضاء شوراهای اسلامی استفاده شده است. روایی پرسشنامه توسط اعضاء هیات علمی دانشگاه‌ها و کارشناسان وزارت جهاد کشاورزی مورد تایید واقع شد و اعتبار پرسشنامه اعضاء شورای اسلامی روستایی برابر ۰/۸۹ و اعتبار پرسشنامه کارشناسان ترویج کشاورزی برابر ۰/۹۴ محاسبه شد. نتایج یافته‌ها نشان می‌دهد که بین دیدگاه کارشناسان و اعضاء شوراهای اسلامی در خصوص تشویق روستاییان جهت شرکت در برنامه‌های ترویجی، راهنمایی و مشاوره مردم جهت حفظ و استفاده بهینه از منابع آبی، دخالت در حل و فصل مسایل مالکیت و بهره‌برداری اراضی زراعی منطقه، ترغیب مردم جهت یکپارچه‌سازی و تسطیح اراضی، راهنمایی کشاورزان در استفاده بهینه از نهاده‌ها و به‌کارگیری صحیح ادوات و تشویق مردم به مبارزه تلفیقی با آفات و بیماری‌ها و ترویج آن در منطقه، اختلاف معنی‌داری وجود ندارد. همچنین بین دیدگاه کارشناسان و اعضاء شوراهای اسلامی در خصوص همکاری در شناسایی مشکلات کشاورزان و ارایه به مسوولین، تعیین نیازهای آموزشی و ترویجی روستاییان، شناسایی رهبران محلی و زمینه‌سازی برای ارتباط آنان با ادارات کشاورزی، زمینه‌سازی برای برگزاری کلاس‌های ترویجی، همکاری در جلب مشارکت مردم برای حضور در کلاس‌های ترویجی، همکاری در راه‌اندازی و بهینه‌سازی کتابخانه‌های روستایی و غیره اختلاف معنی‌داری وجود ندارد.

واژه‌های کلیدی: مشارکت، شوراهای اسلامی، فعالیتهای ترویج کشاورزی.

مقدمه

ترویج کشاورزی به توسعه کشاورزی در کشورهای در حال توسعه کمک می‌کند، بدین ترتیب که انتقال تکنولوژی به بخش کشاورزی را تسهیل می‌کند و منابع نیروی انسانی در روستاها را توسعه می‌دهد، به‌ویژه ترویج در آموزش و پرورش و توسعه تعداد کثیری از خرده مالکین و زنان کشاورز و جوانان روستایی نقش به‌سزایی دارد. چنان‌که ماوندر از ترویج این تعریف را دارد: «ترویج یک نوع خدمت یا سیستم است که از طریق آموزش، کشاورزان را کمک می‌کند تا روش‌ها و فنون کشاورزی خود را اصلاح کنند، بهره‌وری و درآمد خویش را بالا ببرند، سطح زندگی خود را بهبود بخشند و استانداردهای زندگی روستایی را ارتقاء دهند» (FAO, 1994). با این اوصاف ترویج زمانی بهترین عملکرد را دارد که با گروه‌های سازمان‌یافته کشاورزان کار کند و کشاورزان به طور فعال در برنامه‌های ترویجی و توسعه آن شرکت کنند. همچنین حمایت‌های پیوسته و دایمی را برای ترویج به‌وجود آورند. در اینجا اعمال سیاست عدم‌تمرکز یعنی توزیع قدرت در سطوح پایین جامعه و افزایش مشارکت مردم در امور اجتماعی و اقتصادی و... مفید می‌باشد. بنابراین راه کوتاه‌تر برای رسیدن به این تمرکززدایی دخالت دادن مردم روستایی در سرنوشت خویش، در سازمان‌هایی به‌نام شوراهای اسلامی روستایی می‌باشد.

مشارکت عبارت است از درگیری ذهنی و عاطفی اشخاص در موقعیت‌های گروهی به‌طوری که آنها برای شرکت در اهداف گروهی تشویق می‌شوند و مسوولیت در بین آنها تقسیم می‌شود (Davis & Newstrom, 1985). سالم‌عمر در تعریفی که از مشارکت ارائه می‌دهد تأثیر نظام ارزشی جامعه را در تعیین هدف، مورد نظر قرار داده و می‌گوید: فرایند مشارکت، مداخله و کنترل مردم، بیشتر به تعیین آنچه که از دیدگاه خود مردم «یک زندگی بهتر» را تشکیل می‌دهند، منجر خواهد شد (سالیما، ۱۳۶۵). در اصل می‌توان عنوان کرد که مشارکت مفهومی توسعه‌ای است که با انتقال قدرت همراه است. مشارکت یک شکل از توسعه درون‌زا است که در طول زمان به دنبال خود، این مفهوم را در برمی‌گیرد که مشارکت شامل مهیا کردن منابع مردم محلی و حمایت از داده‌های درونی در داخل برنامه‌هایی برای ایجاد کارآیی و تأثیرات مؤثر است (Lowe et al., 1999).

ایده‌ها و نظریات مختلفی که درباره مشارکت ازایه شده است هر یک از نگاهی خاص عناصر مهم و ویژه‌ای را برای آن برشمرده‌اند که این عناصر را در واقع می‌توان از اجزاء و یا ارکان مهم مشارکت قلمداد کرد. از جمله اوکلی و مارسدن عناصر مهم در یک رویکرد برای مشارکت مؤثر را این‌گونه معرفی می‌کنند: یک فرایند طبیعی، از جمله کار پروژه در مواردی که خلق پارامترهای قابل سنجش و ثابت مشکل است؛ عدم اجتماع در میان فقیران روستایی و تعیین گروه‌های مجزای اقتصادی، اجتماعی که واحد توسعه به شمار می‌روند؛ توجه پایین به بالا در غیاب مدل‌های تعیین شده قبلی و تأکید بر خودجوشی فوق‌العاده در یک رویکرد وابسته به پایین؛ اصل اتکا به خود^۱ و نیاز به کاهش توسعه بر پایه وابستگی؛ مسئله کنترل محلی در

¹ Self-reliance

فعالیت‌های پروژه به وسیله مرتبط شدن با گروه‌ها؛ اهمیت یافتن فعالیت‌های جمعی^۱ به وسیله گروه برای به عهده گرفتن مسایلی که با آن روبرو می‌شوند (Oakely & Marsden, 1984).

انواع و شیوه‌های مشارکت متنوع می‌باشند و بر اساس معیارها و ملاک‌های متفاوت تقسیم‌بندی‌های متعددی از آن می‌توان ارائه داد: ۱. انواع مشارکت از نظر موضوع: مشارکت سیاسی، مشارکت اقتصادی، مشارکت اجتماعی؛ ۲. بر اساس چگونگی دخالت مردم: مشارکت مستقیم (دموکراسی مستقیم)، مشارکت غیرمستقیم یا نمایندگی؛ ۳. برحسب سطوح اجرایی: مشارکت روستایی (محلی)، مشارکت منطقه‌ای، مشارکت محلی؛ ۴. بر مبنای کیفیت دخالت مردم: مشارکت ارادی و اجباری (مشارکت منصفانه و غیرمنصفانه)، مشارکت برانگیخته و خودانگیخته (حامدی‌مقدم، ۱۳۷۰).

همچنین از کیا و محسنی‌تبریزی در سال ۱۳۶۹ اهداف مشارکت را در چهار لایه مجزای آگاهی، شرکت، تصمیم‌گیری و رضایت به عنوان معرف‌های مفهوم مشارکت عنوان می‌کنند. در کنار این مسایل، لزوم توجه به راهبردهایی که بتواند ضمن افزایش تولید داخلی، نقایص راهبردهای گذشته را نداشته باشد، احساس می‌گردد. در این راستا سعی شد که به مشارکت مردمی به منزله راهبردی جدید در توسعه نگریسته شود به این امید که با به‌کارگیری مؤثر مشارکت مردمی، توسعه متعادل و پایدار حاصل آید. نتایج و تاثیرات راهبردهای تجربه شده قبلی در توسعه، منجر به ظهور راهبرد جدیدی در توسعه به نام توسعه مشارکتی گردیده است که در سراسر جهان به آن توجه خاصی می‌شود (Lee, 1973).

همچنین باید به این نکته نیز توجه کرد که مفهوم و معنای مشارکت و تحقق این امر جلوه‌ای درونی و بیرونی در میان جوامع و افراد دارد که انگیزه‌های شخصی علایق و سایر ویژگی‌های فردی تنها یک روی سکه به حساب می‌آیند و روی دیگر سکه ابزار کلیدی مشارکت هستند که تنها متعلق به فرد نیست و ممکن است در اختیار سازمان‌ها، نهادها، برنامه‌ریزان و دست‌اندرکاران روستایی باشد و برای تحقق مشارکت در برنامه‌ها و پروژه‌های توسعه روستایی چنین ابزاری باید مهیا باشد.

¹ -Collective action

شکل ۱- عناصر مشارکت و مشارکت ترویجی

تاکید بر مفهوم ترویج که عبارت از خدمت یا نظامی که از طریق مراحل آموزشی به روستاییان کمک می‌کند تا فنون و روش‌های کشاورزی خود را بهبود بخشیده و بر درآمد و کارآیی تولید خود بیفزایند، سطح زندگی خویش را بالاتر ببرند و معیارهای آموزشی و اجتماعی زندگی روستایی را برتری بخشند (سوان‌سون، ۱۳۷۰). همچنین دقت در فلسفه ترویج، توجه به این نکته است که با افزایش تغییرات در جوامع و پیشرفت سریع علوم، انسان با معضلات و مشکلات متعددی روبه‌رو می‌شود که به‌تنهایی قادر به پاسخگویی آنها نمی‌باشد. کارشناسان و مدیران اعتقاد دارند که در چنین محیط پیچیده‌ای شرایط لازم برای چالش با مسایل و مشکلات ناهمگون در یک فرد به‌تنهایی استقرار پیدا نمی‌کند و بهترین حالت برای حل مناسب آنها از طریق همکاری و مشارکت افراد ذی‌نفع فراهم می‌آید، و لزوم و اهمیت همکاری و مشارکت ترویج و گروه‌های مردمی نمود بیشتری پیدا می‌کند (مهدوی‌حسینی‌پور، ۱۳۸۰).

از دیدگاه زمانی‌پور ترویج خوب نیازمند این است که نیازهای بهره‌برداران به خوبی شناخته شده و طبقه‌بندی گردد. همچنین زمانی برنامه‌ریزان ترویج و سیاست‌گذاران دولتی می‌توانند موفقیت‌ها و مشکلات ترویج را نظاره‌گر باشند که جریان منظم بازخورد از مشارکت در تمام سطوح شبکه اطلاعات وجود داشته باشد و مردم باید به‌عنوان منبع اطلاعاتی مهم شناخته شوند (زمانی‌پور، ۱۳۷۳).

شهبازی در سال ۱۳۷۲ و ایروانی در سال ۱۳۷۱ معتقدند که ترویج به‌طور کلی بر اساس مشارکت شکل گرفته و پایه و اساس آن بر تعاون و همکاری استوار است، بر همین اساس شهبازی ارابه خدمات ارشادی و آموزشی به روستاییان را فی‌نفسه یک همکاری مشارکت‌گونه معرفی نموده که طی این مشارکت از یک سو دولت به‌تنهایی و یا با همکاری نهاده‌های فنی، تحقیقاتی و آموزشی مبادرت به هدایت فنی کشاورزان به‌منظور افزایش کارایی آنان در امور مربوط به تولیدات و اشتغال روستایی آنان می‌کند و از سوی دیگر روستاییان با کاربست توصیه‌های فنی پیشرفته و مناسب و انعکاس نتایج و تجارب حاصله به مراجع ذی‌ربط و نتیجتاً از طریق بالا بردن درآمدهای خود به افزایش تولیدات ملی و ارتقاء سطح زندگی اعضای جوامع شهری و روستایی کمک می‌کند (شهبازی، ۱۳۷۲؛ ایروانی، ۱۳۷۱).

ملک‌محمدی در سال ۱۳۷۴ با توجه به این دیدگاه که ترویج به‌عنوان یک متغیر میانجی در امر توسعه قلمداد می‌شود و همواره با مردم و نه برای مردم در راه توسعه کوشیده است، حضور مخاطبین و بهره‌وران توسعه را امری اجتناب‌ناپذیر تلقی کرده و جلب مشارکت مردم در فعالیت‌های توسعه‌ای را از اهداف زیربنایی ترویج معرفی می‌نماید (ملک‌محمدی، ۱۳۷۴).

پریا، آکسین و راسل بر ترویج مشارکتی به‌عنوان یک فرآیند غیررسمی و مستمر که در خلال آن کشاورزان و مروجان از همدیگر یاد می‌گیرند و همچنین تأثیر مثبتی که در حل مشکلات و مسایل کلی ترویج مثل شکل پوشش جامعه کشاورزی دارند، و اینکه این رهیافت به پرورش رهبران روستایی با زمینه‌های محلی مناسب می‌پردازد، تاکید دارند. از نظر آنها هدف این رهیافت ترویجی ایجاد اعتماد در فراگیران به‌منظور مشاهده، انتقاد، تحلیل و شکل‌دهی به فعالیت‌ها می‌باشد و بر ایجاد آگاهی انتقادی، تعدیل سازنده ارزش‌ها و جهت‌گیری‌ها و جانداختن افکار و الگوهای رفتاری پویا، سؤال کردن، یادگیری دوباره و تجدید نشر (تجدید فکر) متمرکز است (Axinn, 1988; Russel, 1988; PRIA, 1998).

ترویج مشارکتی می‌تواند تحرک‌بخشی و سازماندهی کشاورزان محروم و ناب‌خوردار را تسهیل نماید. این رهیافت می‌تواند باعث شود تا برنامه‌های از بالا به پایین توسعه مرتبط‌تر و در عین حال قابل دسترس‌تر برای آحاد جامعه باشد. از تمامی تعاریف این مورد که ترویج بر توانمندسازی گروه‌های ذی‌نفع تاکید دارد، استنباط می‌شود. پس لزوم وجود تشکلهایی که به ظهور رساننده این رسالت هستند و ترویج در آنها می‌تواند نمود پیدا کند، بیش‌ازپیش نمایان می‌شود.

سازمان‌ها و تشکلهای مردمی نقش مهمی در روند توسعه پایدار روستایی دارند. آموزش و ترویج به‌عنوان یکی از سیاست‌های وسیله‌ای آنان به‌شمار می‌رود، آنها اغلب از نوعی رهیافت‌های مشارکتی در برنامه‌های ترویجی فراهم‌سازی مشارکتی استفاده می‌نمایند که به اهم آنها اشاره می‌شود (امیرانی و ظریفیان، ۱۳۸۲).

تشکلهای مردمی در قالب شوراهای اسلامی روستا و انجمن‌های محلی از جمله نهادهایی هستند که ترویج می‌باید به نسبت ارتباط موضوع تخصص و حیطه فعالیت‌های مربوط با آنها در ارتباط مستقیم در

جهت همکاری و تأمین هماهنگی‌های لازم در رابطه با برنامه‌های ترویج و توسعه کشاورزی باشد. شوراهای اسلامی روستایی به دلیل فراگیر بودن در اغلب روستاهای کشور و انتخاب آنها به وسیله مردم و اقدامات و خدمات آنان در ابعاد مختلف اقتصادی، عمرانی، فرهنگی و اجتماعی از نقاط قوت این تشکلهای مردمی می‌باشند (بنار، ۱۳۸۲). این تشکل یک نهاد مشارکتی است که به وسیله آن تلاش و کوشش‌های مردم روستایی به منظور بهبود شرایط اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی جامعه‌شان انسجام و هماهنگ می‌گردد (عبداللهی، ۱۳۸۴).

شکل ۲- رابطه ترویج، مشارکت و تشکلهای

سعدی و قاسمی در سال ۱۳۷۸ بر نقش شوراهای در چرخه جلب مشارکت مردم در منابع طبیعی اشاره می‌کنند. به اعتقاد آنها، شوراهای در چهار مرحله بسترسازی، مدیریت منابع، نظم‌دهی به مشارکت و نظام اطلاع‌رسانی می‌توانند به‌عنوان آسان‌ساز مشارکت در ترویج کشاورزی وارد عمل شوند، و با تشکیل شوراهای قدرت تصمیم‌گیری به مردم واگذار گردد. شوراهای به‌عنوان یک نهاد مشارکتی به مشارکت مردم در ترویج کشاورزی نظام داده‌اند. به‌عبارتی با وجود شوراهای، مشارکت مردم روندی نظام‌مند خواهد یافت. این مهم باعث تسریع فرایند مشارکت روستاییان و بهره‌برداران خواهد شد. دیگر اینکه شوراهای به‌عنوان پل ارتباطی میان ادارات کشاورزی و مردم نقش مهمی را در آموزش آنها ایفا می‌کنند و نهایتاً اینکه شوراهای اسلامی با بسیج منابع محلی می‌توانند امکانات لازم برای گسترش مشارکت در ترویج کشاورزی را فراهم نمایند (سعدی و قاسمی، ۱۳۷۸).

اهداف تحقیق

در این مقاله سعی شده است که بررسی مقایسه‌ای میان نظرات کارشناسان ترویج و اعضاء شوراهای در خصوص مشارکت شوراهای اسلامی در فعالیتهای ترویج کشاورزی انجام گیرد و به اهداف اختصاصی‌تری همچون موارد زیر دست یابد:

۱. اختلاف دیدگاه کارشناسان و اعضاء شوراهای در خصوص میزان مشارکت در فعالیتهای ترویج؛
۲. اختلاف دیدگاه کارشناسان و اعضاء شوراهای در خصوص زمینه‌های مشارکت در فعالیتهای ترویج؛
۳. اختلاف دیدگاه کارشناسان و اعضاء شوراهای در خصوص توانایی بالقوه مشارکت در فعالیتهای ترویج.

روش پژوهش

تحقیق حاضر از نوع کاربردی و به روش توصیفی، همبستگی و از نوع پیمایشی می‌باشد. این تحقیق نظرات کارشناسان ترویج و اعضاء شوراهای در خصوص توانایی بالقوه مشارکت شوراهای اسلامی در فعالیتهای ترویج کشاورزی، همبستگی بین متغیرهای تحقیق و نیز معنی‌دار بودن اختلافات بین میانگین متغیرهای مستقل را مورد مطالعه قرار می‌دهد. جامعه پژوهش در این تحقیق شامل ۴۵۵ نفر از کارشناسان ترویج و اعضاء شورای اسلامی شهر کوهدشت در استان لرستان می‌باشد. همچنین در این تحقیق به‌منظور نمونه‌گیری از میان جامعه آماری موجود برای به‌دست آوردن اطلاعات از میان طبقات مختلف تحصیلی در شورای شهر، از روش طبقه‌ای- متناسب استفاده گردید. حجم نمونه نیز با استفاده از فرمول کوکران ۱۶۰ نفر به‌دست آمد. تحقیق حاضر به شیوه میدانی و با استفاده از پرسشنامه به بررسی موضوع فوق پرداخته است. به‌علت ماهیت میدانی بودن تحقیق، ابزار اندازه‌گیری پرسشنامه شامل سئوالات باز و بسته بود. در این تحقیق به‌منظور سنجش روایی، تعدادی از پرسشنامه‌های تدوین شده، توسط کارشناسان وزارت جهاد کشاورزی و کارشناسان مدیریت ترویج و مشارکت مردمی سازمان جهاد کشاورزی استان لرستان مورد بررسی قرار

گرفت و اصلاحات لازم بر روی آنها اعمال شد. در نهایت نیز روایی آن توسط اساتید راهنما و مشاور مورد تایید قرار گرفت. برای سنجش اعتبار پرسشنامه‌های این تحقیق یک پیش‌آزمون انجام گردید. سپس با استفاده از نرم‌افزار SPSS میزان ضریب کرونباخ‌آلفا اندازه‌گیری شد که برابر با ۰/۸۹ محاسبه گردید. در این پژوهش پس از جمع‌آوری و دسته‌بندی داده‌ها از روش آمار توصیفی و استنباطی استفاده گردید. متغیرهای مستقل در این تحقیق مربوط به اعضای شوراهای اسلامی روستایی شامل سن، جنسیت، سطح تحصیلات، شغل اصلی، نوع مالکیت، میزان اراضی تحت تملک، میزان درآمد از شغل کشاورزی، عضویت یا عدم عضویت در شوراهای دوره قبلی، میزان ارتباط با مروجان کشاورزی، اعتقاد به مفید بودن برنامه‌های ترویج کشاورزی، ارتباط با مراکز خدمات کشاورزی، استفاده از برنامه‌های ترویجی رادیو، استفاده از برنامه‌های ترویجی تلویزیون، استفاده از فیلم‌های آموزشی ویدیویی، استفاده از کلاس‌های آموزشی - ترویجی و استفاده از مجلات و نشریات ترویجی می‌باشند. متغیر وابسته در این تحقیق دیدگاه اعضای شورای اسلامی روستایی و کارشناسان ترویج پیرامون زمینه‌ها و میزان مشارکت شوراهای اسلامی روستایی در فعالیت‌های ترویج کشاورزی می‌باشد. از روش آمار توصیفی به منظور دسته‌بندی گروه‌های آزمودنی از نظر صفات مختلف و توصیف ویژگی‌های جامعه آماری از جداول توزیع فراوانی، درصد فراوانی، درصد تجمعی، میانگین، میانه، مد، انحراف معیار، کمینه و بیشینه استفاده به عمل آمد و در بخش آمار تحلیلی از ضریب همبستگی اسپیرمن، آزمون من‌وایتنی و کروسکال‌والیس استفاده گردید.

یافته‌ها

در این تحقیق تعداد ۱۶۰ نفر از اعضای شوراهای اسلامی روستایی استان لرستان (شهرستان کوه‌دشت) مورد مطالعه قرار گرفتند که برای توصیف متغیرهای تحقیق از مشخصه‌های آماری نظیر جدول توزیع فراوانی، درصد فراوانی، فراوانی تجمعی، میانگین، میانه، مد، انحراف معیار، ضریب تغییرات، کمینه و بیشینه استفاده گردید.

متوسط سن افراد مورد مطالعه در این تحقیق ۴۴ سال بوده است که جوان‌ترین آنها ۲۹ سال و مسن‌ترین آنها ۶۵ سال سن داشته‌اند و بیشترین فراوانی مربوط به طبقه سنی ۳۰ تا ۳۵ سال و کمترین فراوانی مربوط به طبقه سنی ۳۰ سال و پایین‌تر از آن می‌باشد. انحراف معیار به دست آمده نیز برابر ۱۰/۷۶ می‌باشد. از نظر جنسیت در این تحقیق از مجموع ۱۶۰ نفر مورد مطالعه تعداد ۱۴۸ نفر (۹۲/۵ درصد) مرد و ۱۲ نفر (۷/۵ درصد) زن بوده‌اند. نتایج نشان می‌دهد ۳۴ درصد از افراد مورد مطالعه با بیشترین فراوانی دارای تحصیلات خواندن و نوشتن و ۲/۵ درصد از افراد با کمترین فراوانی بی‌سواد بوده‌اند. بررسی‌ها نشان می‌دهد از نظر نوع سمت در شوراهای اسلامی روستایی، ۳۲ نفر (۲۰ درصد) از افراد مورد مطالعه رئیس شورای اسلامی و ۱۲۸ نفر (۸۰ درصد) از افراد مورد مطالعه عضو شورای اسلامی بوده‌اند.

در خصوص شرکت در دوره‌های آموزشی مرتبط با شوراهای، ۷۲ نفر (۴۵ درصد) از افراد مورد مطالعه اظهار داشته‌اند که در دوره‌های آموزشی مرتبط با شوراهای شرکت داشته‌اند و ۸۸ نفر (۵۵ درصد) عنوان داشته‌اند که در دوره‌های مذکور شرکت نداشته‌اند. بررسی‌ها نشان می‌دهد که حدود ۵۴ درصد از اعضای شوراهای اسلامی با مروجین روستایی ارتباط داشته و حدود ۴۶ درصد نیز با مروجین روستایی در تماس نبوده‌اند. همچنین نتایج نشان می‌دهد که متوسط دفعات تماس اعضاء شوراهای اسلامی روستایی با مروجین ۳ بار در طول ماه بوده که کمترین دفعات تماس ۱ بار و بیشترین دفعات تماس ۸ بار در طول ماه بوده است. بیشترین فراوانی مربوط به طبقه ۱ تا ۲ بار تماس در طول ماه و کمترین فراوانی مربوط به طبقه بیشتر از ۶ بار تماس در طول ماه می‌باشد. ضمن اینکه ۷۴ نفر از اعضای شوراهای اسلامی هیچ تماسی با مروجان روستایی نداشته‌اند.

بررسی دیدگاه‌ها و نظرات تطبیقی کارشناسان ترویج و اعضاء شوراهای اسلامی روستایی در استفاده از نظرات شوراهای اسلامی جهت اجرای پروژه‌های ترویج و توسعه کشاورزی

نتایج نشان می‌دهد که ۲۷ درصد از اعضاء شوراهای اسلامی عنوان داشته‌اند که از نظرات شوراهای اسلامی جهت اجرای پروژه‌های ترویجی و توسعه کشاورزی در حد کم تا خیلی کم استفاده می‌شود. همچنین بررسی‌ها نشان می‌دهد که ۳۸ درصد از کارشناسان ترویج کشاورزی با بیشترین فراوانی از نظرات شوراهای اسلامی جهت اجرای پروژه‌های ترویجی و توسعه کشاورزی در حد متوسط استفاده می‌کنند.

جدول ۱- توزیع فراوانی نظرات اعضاء شوراهای اسلامی و کارشناسان ترویج در خصوص استفاده از نظرات شوراهای اسلامی جهت اجرای پروژه‌های ترویجی کشاورزی

طیف ارزیابی	اعضاء شوراهای اسلامی*		کارشناسان ترویج کشاورزی	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
هیچ	۷۰	۴۵/۵	۴	۶/۹
خیلی کم	۲۶	۱۶/۹	۱۱	۲۵/۹
کم	۱۶	۱۰/۴	۵	۳۴/۵
متوسط	۳۰	۱۹/۵	۲۲	۷۲/۴
زیاد	۸	۵/۲	۱۵	۹۸/۳
خیلی زیاد	۴	۲/۶	۱	۱۰۰
بدون پاسخ	۶	-	۲	-
جمع	۱۶۰	۱۰۰	۶۰	۱۰۰

* میانگین: ۱/۲۹ میانه: ۱ مد: ۰/۰ انحراف معیار: ۱/۴۶

نظرات اعضای شوراهای اسلامی و کارشناسان ترویج در خصوص همکاری اعضای شورای اسلامی با ادارات و مراکز ترویج جهاد کشاورزی

نتایج نشان می‌دهد که ۳۴/۵ درصد از اعضای شوراهای اسلامی با بیشترین فراوانی اظهار داشته‌اند که میزان همکاری اعضای شورای اسلامی با ادارات و مراکز ترویج جهاد کشاورزی در حد متوسط می‌باشد. همچنین بررسی‌ها نشان می‌دهد که ۴۶/۵ درصد از کارشناسان ترویج کشاورزی با بیشترین فراوانی میزان همکاری اعضای شورای اسلامی با ادارات و مراکز ترویج جهاد کشاورزی در حد متوسط می‌باشد.

جدول ۲- توزیع فراوانی نظرات اعضای شوراهای اسلامی و کارشناسان ترویج در خصوص همکاری اعضای شورای اسلامی با ادارات و مراکز ترویج جهاد کشاورزی

طیف ارزیابی	اعضای شوراهای اسلامی*		کارشناسان ترویج کشاورزی**	
	فراوانی	درصد	درصد تجمعی	فراوانی
هیچ	۸	۵/۱	۵/۱	۱
خیلی کم	۲۸	۱۷/۹	۲۳/۱	۶
کم	۲۲	۱۴/۱	۳۷/۲	۶
متوسط	۵۴	۳۴/۶	۷۱/۸	۲۷
زیاد	۳۰	۱۹/۲	۹۱	۱۵
خیلی زیاد	۱۴	۹	۱۰۰	۳
بدون پاسخ	۴	-	-	۲
جمع	۱۶۰	۱۰۰	-	۶۰

* میانگین: ۰/۷۱ میانه: ۳ مد: ۳ انحراف معیار: ۱/۳۴

** میانگین: ۳/۰۰ میانه: ۳ مد: ۳ انحراف معیار: ۱/۰۷

همچنین در اولویت‌بندی دیدگاه اعضای شورا درباره میزان مشارکت فعالیت‌های ترویج گزینه «دخالت در حل و فصل مسایل مربوط به مالکیت و بهره‌برداری اراضی زراعی منطقه» اولین اولویت را به خود اختصاص داد. همچنین «همکاری در راه‌اندازی و بهینه‌سازی کتابخانه‌های روستایی» پایین‌ترین اولویت را در برداشت.

جدول ۳- اولویت‌بندی دیدگاه اعضاء شورای اسلامی در خصوص میزان مشارکت فعالیت‌های ترویج کشاورزی

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	تعداد	گویه‌ها
۱	۴۱/۳۳	۱/۲۴	۳/۰۰	۱۶۰	دخالت در حل و فصل مسایل مربوط به مالکیت و بهره‌برداری اراضی زراعی منطقه
۲	۴۶/۲۳	۱/۳۵	۲/۹۲	۱۶۰	جلب مشارکت مردم در امور بیمه محصولات زراعی و باغی
۳	۴۷/۶۸	۱/۴۴	۳/۰۲	۱۶۰	ترغیب مردم جهت شناسنامه‌دار کردن باغات، مزارع و دامداری‌ها
۴	۵۴/۲۲	۱/۲۲	۲/۲۵	۱۶۰	تشویق روستاییان جهت شرکت در برنامه‌های ترویجی
۵	۵۴/۸۲	۱/۰۸	۱/۹۷	۱۶۰	همکاری در جلب مشارکت مردم برای حضور در کلاس‌های ترویجی
۶	۵۷/۰۸	۱/۳۷	۲/۴۰	۱۶۰	راهنمایی مردم جهت استفاده از تسهیلات بانکی برای توسعه فعالیت‌های کشاورزی
۷	۵۸/۱۰	۱/۲۲	۲/۱۰	۱۶۰	همکاری در اجرای برنامه‌های ترویجی و مشارکتی در روستا
۸	۵۸/۴۵	۱/۲۱	۲/۰۷	۱۶۰	همکاری در تشکیل تعاونی‌های روستایی و کشاورزی
۹	۵۹/۵۵	۱/۳۱	۲/۲۰	۱۶۰	راهنمایی کشاورزان در استفاده بهینه از نهاده‌ها و به‌کارگیری صحیح ادوات
۱۰	۶۰/۵۱	۱/۱۸	۱/۹۵	۱۶۰	زمینه‌سازی برای برگزاری کلاس‌های ترویجی
۱۱	۶۱/۶۷	۱/۴۰	۲/۲۷	۱۶۰	تشویق مردم به مبارزه تلفیقی با آفات و بیماری‌ها و ترویج آن در منطقه
۱۲	۶۱/۷۴	۱/۴۲	۲/۳۰	۱۶۰	همکاری در شناسایی مشکلات کشاورزان و ارائه به مسوولین
۱۳	۶۷/۳۷	۱/۲۸	۱/۹۰	۱۶۰	تعیین نیازهای آموزشی و ترویجی روستاییان
۱۴	۷۰/۰۰	۱/۴۰	۲/۰۰	۱۶۰	راهنمایی و مشاوره مردم جهت حفظ و استفاده بهینه از منابع آبی
۱۵	۷۵/۳۸	۱/۴۷	۱/۹۵	۱۶۰	همکاری در معرفی کشاورزان و دامداران نمونه
۱۶	۷۸/۶۷	۱/۱۸	۱/۵۰	۱۶۰	ارایه مطالب به فراگیران در کلاس‌های ترویجی به‌عنوان آموزشگر
۱۷	۸۲/۳۵	۱/۴۰	۱/۷۰	۱۶۰	شناسایی و معرفی اراضی و باغات مناسب جهت اجرای طرح‌های نمایشی - ترویجی
۱۸	۸۲/۹۹	۱/۲۲	۱/۴۷	۱۶۰	راهنمایی و مشاوره کشاورزان در امور بازاریابی، بازررسانی و فرآوری محصولات
۱۹	۸۵/۱۶	۱/۳۲	۱/۵۵	۱۶۰	همکاری در طراحی برنامه‌های ترویجی متناسب با نیاز منطقه
۲۰	۸۶/۰۵	۱/۴۸	۱/۷۲	۱۶۰	همکاری با بخش ترویج جهاد کشاورزی به‌عنوان مروج
۲۱	۸۸/۱۲	۱/۴۱	۱/۶۰	۱۶۰	ترغیب مردم جهت یکپارچه‌سازی و تسطیح اراضی
۲۲	۹۱/۱۶	۱/۳۴	۱/۴۷	۱۶۰	شناسایی رهبران محلی و زمینه‌سازی برای ارتباط آنان با ادارات کشاورزی
۲۳	۹۴/۷۰	۱/۲۵	۱/۳۲	۱۶۰	شرکت در جلسات برنامه‌ریزی طرح‌های مشارکتی کشاورزی در سطوح محلی
۲۴	۱۰۳/۷۹	۱/۳۷	۱/۳۲	۱۶۰	زمینه‌سازی برای برگزاری روز مزرعه و جشن درخت‌کاری در روستا
۲۵	۱۰۴/۰۸	۱/۵۳	۱/۴۷	۱۶۰	زمینه‌سازی برای استفاده از وسایل ارتباط جمعی در خصوص ترویج
۲۶	۹۹/۱۸	۱/۲۱	۱/۲۲	۱۶۰	همکاری در زمینه تحقیقات مربوط به کشاورزی در سطوح محلی
۲۷	۱۲۵/۷۱	۱/۳۲	۱/۰۵	۱۶۰	همکاری در توزیع کتاب، نشریات و مجلات آموزشی و ترویجی
۲۸	۱۳۷/۶۲	۱/۳۹	۱/۰۱	۱۶۰	همکاری در راه‌اندازی و بهینه‌سازی کتابخانه‌های روستایی

میزان ارتباط و همکاری شوراهای اسلامی با مردم روستا

بررسی‌ها نشان می‌دهد که ۸۷ درصد از اعضاء شوراهای اسلامی با بیشترین فراوانی اظهار داشته‌اند که میزان ارتباط و همکاری شوراهای اسلامی با مردم روستا در حد زیاد تا خیلی زیاد می‌باشد. همچنین

بررسی‌ها نشان می‌دهد که ۶۲ درصد از کارشناسان ترویج کشاورزی با بیشترین فراوانی از میزان ارتباط و همکاری شوراهای اسلامی با مردم روستا در حد زیاد تا خیلی زیاد بهره برده‌اند.

جدول ۴- توزیع فراوانی نظرات اعضای شوراهای اسلامی و کارشناسان ترویج در خصوص میزان ارتباط و همکاری شوراهای اسلامی با مردم روستا

طیف ارزیابی	اعضاء شوراهای اسلامی*		کارشناسان ترویج کشاورزی**	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
هیچ	-	-	۱	۱/۷
خیلی کم	۲	۱/۳	۱	۳/۴
کم	۴	۲/۶	۲	۶/۹
متوسط	۱۴	۹	۱۸	۳۷/۹
زیاد	۵۴	۳۴/۶	۲۷	۴۶/۶
خیلی زیاد	۸۲	۵۲/۶	۹	۱۵/۵
بدون پاسخ	۴	-	۲	-
جمع	۱۶۰	۱۰۰	۶۰	۱۰۰

* میانگین: ۴/۳۴ میانه: ۵ مد: ۵ انحراف معیار: ۰/۸۴

** میانگین: ۳/۶۵ میانه: ۴ مد: ۴ انحراف معیار: ۰/۹۶

اختلاف دیدگاه کارشناسان ترویج کشاورزی و اعضای شوراهای اسلامی

بین میانگین رتبه‌ای دیدگاه اعضای شوراهای اسلامی روستایی و کارشناسان مرتبط با ترویج کشاورزی پیرامون میزان مشارکت اعضای شوراهای اسلامی روستایی در فعالیتهای ترویج و توسعه کشاورزی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. از مقایسه میانگین رتبه‌ای دیدگاه کارشناسان و اعضای شوراها پیرامون میزان مشارکت شوراهای اسلامی در فعالیتهای ترویج و توسعه کشاورزی و نیز مقایسه $Z = -2/18$ و $U = 1726$ در سطح معنی‌داری ($p = 0/029$) می‌توان عنوان نمود که بین دیدگاه دو گروه پیرامون میزان مشارکت اعضای شوراهای اسلامی روستایی در فعالیتهای ترویج و توسعه کشاورزی اختلاف معنی‌داری در سطح ۵ درصد خطا وجود دارد. بنابراین فرض تحقیق تایید و فرصت صفر رد می‌گردد. به عبارت دیگر از دیدگاه کارشناسان میزان مشارکت شوراهای اسلامی در فعالیتهای ترویج و توسعه بیشتر می‌باشد.

جدول ۵- نتایج آزمون من‌وایتنی در خصوص اختلاف میانگین دیدگاه کارشناسان و اعضای شوراها در خصوص

میزان مشارکت شوراهای اسلامی در فعالیتهای ترویج کشاورزی

متغیر وابسته	میانگین دو گروه	U	Z	Sig
میزان مشارکت شوراها در فعالیتهای ترویج و توسعه کارشناسان: ۱۰۹/۹۷	اعضاء شورا: ۸۷/۸۶	۱۷۲۶	-۲/۱۸	۰/۰۲۹

نتایج تفصیلی جدول شماره ۶ نشان می‌دهد که بین دیدگاه کارشناسان و اعضای شوراهای اسلامی در خصوص تشویق روستاییان جهت شرکت در برنامه‌های ترویجی، راهنمایی و مشاوره مردم جهت حفظ و استفاده بهینه از منابع آبی، دخالت در حل و فصل مسایل مالکیت و بهره‌برداری اراضی زراعی منطقه، ترغیب مردم جهت یکپارچه‌سازی و تسطیح اراضی، راهنمایی کشاورزان در استفاده بهینه از نهاده‌ها و به‌کارگیری صحیح ادوات و تشویق مردم به مبارزه تلفیقی با آفات و بیماری‌ها و ترویج آن در منطقه اختلاف معنی‌داری وجود ندارد. به‌عبارت دیگر دیدگاه دو گروه در موارد مذکور یکسان بوده است، ولی بین دیدگاه دو گروه در خصوص سایر موارد اختلاف معنی‌داری وجود دارد.

جدول ۶- خلاصه نتایج آزمون من‌وایت‌نی در خصوص مقایسه نظرات کارشناسان ترویج و اعضاء شوراهای در خصوص مشارکت شوراهای اسلامی در فعالیتهای ترویج کشاورزی

اختلاف	سطح معنی‌داری	Z	U	گویه‌ها
دارد	۰/۰۰۱	-۳/۳۵	۳۲۳۲	همکاری در شناسایی مشکلات کشاورزان و ارایه به مسوولین
دارد	۰/۰۲۴	-۲/۲۶	۳۸۰۴	تعیین نیازهای آموزشی و ترویجی روستاییان
دارد	۰/۰۰۰	-۶/۲۳	۲۱۳۲	شناسایی رهبران محلی و زمینه‌سازی برای ارتباط آنان با ادارات کشاورزی
دارد	۰/۰۰۰	-۵/۶۴	۲۳۳۶	زمینه‌سازی برای برگزاری کلاس‌های ترویجی
دارد	۰/۰۰۱	-۳/۲۵	۳۴۰۸	ارایه مطالب به فراگیران در کلاس‌های ترویجی به‌عنوان آموزشگر
دارد	۰/۰۰۰	-۴/۵۶	۲۸۲۰	همکاری در جلب مشارکت مردم برای حضور در کلاس‌های ترویجی
دارد	۰/۰۰۰	-۵/۳۲	۲۵۶۲	همکاری در راه‌اندازی و بهینه‌سازی کتابخانه‌های روستایی
دارد	۰/۰۰۰	-۵/۸۸	۲۳۲۶	همکاری در توزیع کتاب، نشریات و مجلات آموزشی - ترویجی
دارد	۰/۰۰۰	-۵/۳۷	۲۴۹۲	زمینه‌سازی برای برگزاری روز مزرعه و جشن درختکاری در روستا
دارد	۰/۰۰۰	-۴/۲۹	۳۰۰۸	شرکت در جلسات برنامه‌ریزی طرح‌های مشارکتی کشاورزی در سطوح محلی
دارد	۰/۰۰۲	-۳/۱۱	۳۴۷۴	همکاری در زمینه تحقیقات مربوط به کشاورزی در سطوح محلی
دارد	۰/۰۰۰	-۴/۲۳	۲۹۳۴	همکاری با بخش ترویج جهاد کشاورزی به‌عنوان مروج
دارد	۰/۰۰۱	-۳/۴۶	۳۳۸۴	زمینه‌سازی برای استفاده از وسایل ارتباط جمعی در خصوص ترویج
دارد	۰/۰۰۴	-۲/۸۶	۳۶۲۰	همکاری در معرفی کشاورزان و دامداران نمونه
دارد	۰/۰۰۰	-۴/۱۸	۳۰۷۸	شناسایی و معرفی اراضی و باغات مناسب جهت اجرای طرح‌های نمایی - ترویجی
دارد	۰/۰۴۱	-۲/۰۴	۳۸۹۲	راهنمایی مردم جهت استفاده از تسهیلات بانکی برای توسعه فعالیت‌های کشاورزی
دارد	۰/۰۰۰	-۳/۶۷	۳۲۸۸	جلب مشارکت مردم در امور بیمه محصولات زراعی و باغی
دارد	۰/۰۲۱	-۲/۳۱	۳۸۴۸	ترغیب مردم جهت شناسنامه‌دار کردن باغات، مزارع و دامداری‌ها
دارد	۰/۰۰۴	-۲/۹۲	۳۴۷۸	راهنمایی و مشاوره کشاورزان در امور بازاریابی، بازررسانی و فرآوری محصولات

بین میانگین رتبه‌های دیدگاه اعضاء شوراهای اسلامی روستایی و کارشناسان مرتبط با ترویج کشاورزی پیرامون زمینه‌های (توانایی‌های) مشارکت اعضای شوراهای اسلامی روستایی در فعالیتهای ترویج و توسعه کشاورزی تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

جدول ۷- نتایج آزمون من‌وایت‌نی در خصوص اختلاف میانگین دیدگاه کارشناسان و اعضای شوراها در خصوص زمینه‌های مشارکت شوراها در فعالیتهای ترویج کشاورزی

Sig	Z	U	میانگین دو گروه	متغیر وابسته
۰/۱۶۵	-۱/۳۸	۲۵۷۳	کارشناسان: ۸۰/۹۸ اعضای شورا: ۹۲/۳۰	زمینه‌های مشارکت شوراها در فعالیتهای ترویج و توسعه کشاورزی

از مقایسه میانگین رتبه‌ای دیدگاه کارشناسان و اعضای شوراها در فعالیتهای ترویج و توسعه کشاورزی و نیز مقایسه $Z = -1/38$ و $U = 2573$ در سطح معنی‌داری ($p = 0/165$) می‌توان عنوان نمود که بین دیدگاه دو گروه پیرامون زمینه‌های مشارکت اعضای شوراها در فعالیتهای ترویج و توسعه کشاورزی اختلاف معنی‌داری در سطح ۵ درصد خطا وجود ندارد. بنابراین فرض تحقیق رد و فرص صفر تایید می‌گردد. به عبارت دیگر دیدگاه کارشناسان و اعضای شوراها در این خصوص یکسان بوده است. لازم به ذکر است نتایج تفصیلی در جدول ۷ آمده است.

جدول ۸- خلاصه نتایج آزمون من‌وایت‌نی در خصوص مقایسه نظرات کارشناسان ترویج و اعضای شوراها در خصوص توانایی بالقوه مشارکت شوراها در فعالیتهای ترویج کشاورزی

اختلاف	Sig	Z	U	
دارد	۰/۰۰۶	-۲/۷۵	۳۶۱۱	شرکت در جلسات برنامه‌ریزی طرح‌های مشارکتی کشاورزی در سطوح محلی
دارد	۰/۰۰۰	-۳/۵۵	۲۹۸۹	همکاری در زمینه تحقیقات مربوط به کشاورزی در سطوح محلی
دارد	۰/۰۰۱	-۳/۲۷	۳۳۰۷	همکاری در طراحی برنامه‌های ترویجی متناسب با نیاز منطقه
دارد	۰/۰۰۷	-۲/۶۸	۳۵۲۱/۵	تشویق روستاییان جهت شرکت در برنامه‌های ترویجی
دارد	۰/۰۳۹	-۲/۰۶	۳۷۴۸	شناسایی و معرفی اراضی و باغات مناسب جهت اجرای طرح‌های نمایشی - ترویجی
دارد	۰/۰۰۰	-۳/۶۱	۳۱۴۲	جلب مشارکت مردم در امور بیمه محصولات زراعی و باغی
دارد	۰/۰۰۰	-۵/۳۶	۲۵۰۹	ترغیب مردم جهت شناسنامه‌دار کردن باغات، مزارع و دامداری‌ها
دارد	۰/۰۱۶	-۲/۴۱	۳۵۷۱/۵	راهنمایی کشاورزان در استفاده بهینه از نهاده‌ها و به‌کارگیری صحیح ادوات
دارد	۰/۰۰۲	-۳/۱۳	۳۳۳۹	تشویق مردم به مبارزه تلفیقی با آفات و بیماری‌ها و ترویج آن در منطقه

همچنین بین دیدگاه کارشناسان و اعضای شوراها در خصوص همکاری در شناسایی مشکلات کشاورزان و آرایه به مسوولین، تعیین نیازهای آموزشی و ترویجی روستاییان، شناسایی رهبران محلی و زمینه‌سازی برای ارتباط آنان با ادارات کشاورزی، زمینه‌سازی برای برگزاری کلاس‌های ترویجی، همکاری در جلب مشارکت مردم برای حضور در کلاس‌های ترویجی، همکاری در راه‌اندازی و بهینه‌سازی

کتابخانه‌های روستایی، و غیره اختلاف معنی‌داری وجود ندارد. به عبارت دیگر دیدگاه دو گروه در موارد مذکور یکسان بوده است، ولی بین دیدگاه دو گروه در خصوص سایر موارد اختلاف معنی‌داری وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج آزمون من‌وایت‌نی در خصوص اختلاف میانگین دیدگاه کارشناسان ترویج در زمینه‌های مشارکت شوراهای اسلامی در فعالیتهای ترویج و توسعه کشاورزی بر حسب محل تولد، بیان‌گر آن است که بین دیدگاه کارشناسان متولد شهر و روستا پیرامون زمینه‌های مشارکت شوراهای اسلامی روستایی در فعالیتهای ترویج و توسعه کشاورزی اختلاف معنی‌داری وجود ندارد. تحقیق قاسمی (۱۳۸۰) نیز تفاوت در زمینه‌های مشارکت را تایید می‌کند. همچنین نتایج تحقیق بنار (۱۳۷۸) نشان می‌دهد که در بسیاری از موارد نظر و دیدگاه‌های شوراهای و کارگزاران یکسان نمی‌باشد.

نتایج آزمون من‌وایت‌نی در خصوص اختلاف میانگین دیدگاه کارشناسان و اعضاء شوراهای در خصوص میزان مشارکت شوراهای اسلامی در فعالیتهای ترویج و توسعه کشاورزی نشان می‌دهد که بین دیدگاه دو گروه پیرامون میزان مشارکت اعضاء شوراهای اسلامی روستایی در فعالیتهای ترویج و توسعه کشاورزی اختلاف معنی‌داری وجود دارد. به عبارت دیگر از دیدگاه کارشناسان میزان مشارکت شوراهای اسلامی در فعالیتهای ترویج و توسعه بیشتر می‌باشد. خوشه‌گیر (۱۳۸۲) در تحقیقش بیان کرد که ۹۶/۳ درصد از شوراهای مورد مطالعه دارای عملکرد متوسط، قوی و خیلی قوی بوده‌اند، در ضمن هیچ یک از شوراهای عملکرد خیلی ضعیف نداشته و تنها ۳/۷ درصد آنها عملکرد ضعیف داشته‌اند.

نتایج آزمون من‌وایت‌نی در خصوص اختلاف میانگین دیدگاه کارشناسان و اعضاء شوراهای در خصوص زمینه‌ها و توانایی‌های بالقوه مشارکت شوراهای اسلامی در فعالیتهای ترویج و توسعه کشاورزی نشان می‌دهد که بین دیدگاه دو گروه اختلاف معنی‌داری وجود ندارد. به عبارت دیگر دیدگاه کارشناسان و اعضاء شوراهای اسلامی در خصوص توانایی‌های بالقوه میزان مشارکت اعضاء شوراهای اسلامی یکسان بوده است. این نتیجه با نتیجه تحقیق عسکری (۱۳۷۹) مخالف بوده است که تفاوت معنی‌داری بین نظرات گروه‌های مختلف پاسخگویان در رابطه با ویژگی‌ها، عناصر، ترکیب، شیوه مدیریت، جایگاه ساختار، شرح وظایف و میزان موفقیت شوراهای روستایی و به طور کلی وضعیت موجود و مطلوب آن در شهرستان ایلام وجود دارد و هر گروه از پاسخگویان مدل ذهنی خاصی از شورای مطلوب را مد نظر دارند که علی‌رغم وجود تشابهات قابل توجه، تفاوت‌های قابل ملاحظه‌ای نیز با هم دارند.

منابع و ماخذ

۱. ازکیا، م.، و محسنی تهریزی، ع. (۱۳۶۹). بررسی زمینه‌های مشارکت روستاییان و ارتباط آن با ترویج کشاورزی. تهران: وزارت جهاد کشاورزی.

۲. امیرانی، م.، و ظریفیان، ش. (۱۳۸۲). نقش سازمان‌های غیردولتی در روند ترویج و توسعه روستایی. *ماهنامه علمی، اجتماعی، اقتصادی جهاد*، سال بیست و سوم، تیر و مرداد ماه، شماره ۲۵۷، صفحه ۱۰۸.
۳. ایروانی، ه. (۱۳۷۱). *تاریخچه آموزش و ترویج کشاورزی در ایران*. مشهد: نشر مشهد.
۴. بنار، ر. (۱۳۷۸). *بررسی ظرفیت مسوولیت‌پذیری شوراهای اسلامی روستایی*. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس.
۵. بنار، ر. (۱۳۸۲). *حل مشکلات اداری دهات با توانمندی شوراهای اسلامی روستایی*. *ماهنامه علمی، اجتماعی، اقتصادی جهاد*، شماره ۲۵۶.
۶. حامدی‌مقدم، ا. (۱۳۷۰). *مشارکت و توسعه روستایی*. *مجله ادبیات و علوم انسانی*، دانشگاه فردوسی مشهد، شماره ۹۴، صفحه ۵۰۹.
۷. جهان‌بخش، م. (۱۳۸۰). *بررسی مشارکت روستاییان در دوره‌های آموزشی امور دام و منابع طبیعی در شهرستان بانه*. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس.
۸. خوشه‌گیر، م. (۱۳۸۲). *بررسی عوامل مؤثر بر عملکرد شوراهای اسلامی روستایی شهرستان ساوجبلاغ*، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه تهران.
۹. زمانی‌پور، ا. (۱۳۷۳). *ترویج کشاورزی در فرایند توسعه*. چاپ اول. مشهد: چاپخانه دانشگاه فردوسی.
۱۰. سالیمان، ع. (۱۳۶۵). *برنامه‌ریزی در سطح محلی و توسعه روستایی «دموکراسی مشارکتی»*. ترجمه ع. نچه، تهران: سازمان برنامه و بودجه.
۱۱. سعدی، ح.، و قاسمی، ع. (۱۳۷۸). *رویکردی بر زمینه‌های همکاری شوراهای اسلامی روستایی در مدیریت منابع طبیعی از دیدگاه کارشناسان منابع طبیعی*. مجموعه مقالات اولین همایش منابع طبیعی، مشارکت و توسعه. تهران: انتشارات دفتر ترویج و مشارکت مردمی سازمان جنگل‌ها و مراتع کشور.
۱۲. سوان‌سون، ب. (۱۳۷۰). *مرجع ترویج کشاورزی*. ترجمه ا.، شهبازی و ا.، حجاریان. تهران: سازمان ترویج کشاورزی.
۱۳. شهبازی، ا. (۱۳۷۲). *توسعه و ترویج روستایی*. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
۱۴. ظریفیان، ش. (۱۳۸۲). *طراحی و تبیین جایگاه سازمان کشاورزان در ترویج کشاورزی پایدار*. رساله دکتری ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات.
۱۵. عبدالمهی، ع. (۱۳۸۴). *تحلیل مشارکت تشکل‌های مردمی و محلی در برنامه‌های تسهیل‌گری (ترویجی) پیرامون توسعه پایدار روستایی، مطالعه موردی: شوراهای اسلامی روستایی استان آذربایجان غربی، شهرستان‌های میاندوآب و شاهین‌دژ*. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس.
۱۶. عسکری، م. (۱۳۷۹). *مدل‌بنی‌شوراهای روستایی برای توسعه روستایی در ایلام*. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه تهران.

۱۷. قاسمی، ع. (۱۳۸۰). بررسی زمینه‌های مشارکت شوراهای اسلامی روستایی در فعالیتهای ترویج و توسعه منابع طبیعی استان مازندران (منطقه نوشهر). پایان‌نامه کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه تهران.
۱۸. گراول و تامبر. (۱۳۶۸). مقدمه‌ای بر آموزش ترویج. ترجمه س. سلمان‌زاده. انتشارات دانشگاه شهید چمران.
۱۹. ملک‌محمدی، ا. (۱۳۷۴). شاخص‌های مشارکت مردمی در مدیریت منابع طبیعی. ماهنامه علمی، اجتماعی، اقتصادی جهاد، سال شانزدهم، بهمن و اسفند ماه، شماره ۱۸۳-۱۸۲.
۲۰. مهدوی حسینی‌پور، م. (۱۳۸۰). نقش ترویج در جلب مشارکت مجریان طرح‌های مرتعداری در استان سمنان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.
21. Axinn, G. (1988). *Guide on alternative extension approaches*. Rome: United Nations Food and Agriculture Organization, human resources institutions and agrarian reform division (NS).
22. Davis, J., & Newstrom, K. (1985). *Human behavior at work: Organizational behavior*. MC Graw Hill. Inc, p.187.
23. FAO. (1994). *People participation program in Pujehun*, Sierraleon. Rom.
24. Glass, J. (1999). Citizen participation in planning the relationship planning between objectives and techniques. *Journal of the American Planning Association*, (45), 180-189.
25. Lee, P. (Ed.). (1937). *The social worker and social action*. Social work as cause and function and other papers. New York: Columbia University Press.
26. Lowe, P. (1999). *Participation in rural development, center for Rural Economy*. Proceeding of Rural Development Conference. Room
27. Oakely, P., & Marseden, D. (1984). *Approaches to participation in rural development*. Geneva, International Labor Office.
28. PRIA (Participatory Research in Asia). (1998). *A manual for participatory training methodology in development, society for participatory research in Asia*. New Delhi.
29. Russel, J. F. A. (1986). *Extension strategies involving local groups and their participation, and the role of this approach in facilitation local development*. In G. E. Jones (Ed.), *Investing in rural extension: Strategies and goal*. London and New York: Elsevier.

